

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ, ΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1. α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο. Να τεκμηριώσετε τις απαντήσεις σας με παραπομπές στο αρχαίο κείμενο.

1. Όσοι γνώρισαν την αλήθεια δεν μπορούν να κυβερνήσουν ορθά την πολιτεία
ΛΑΘΟΣ «μήτε τούς άπαιδευτους και άληθείας άπειρους ίκανώς άν ποτε πόλιν έπιτροπεύσαι»
2. Σύμφωνα με τον Σωκράτη μόνο οι άριστοι μπορούν να γνωρίσουν το αγαθό
ΣΩΣΤΟ «Ημέτερον δη έργον, ήν δ' έγώ, τών οικιστών τάς τε βελτίστας φύσεις άναγκάσαι άφικέσθαι πρός τό μάθημα ό έν τώ πρόσθεν έφαμεν είναι μέγιστον, ιδείν τε τό άγαθόν»
3. Το έργο των ιδρυτών της πόλης ολοκληρώνεται με την θέαση του Αγαθού από τους άριστους.
ΛΑΘΟΣ «και έπειδάν άναβάντες ίκανώς ίδωσι, μη έπιτρέπειν αύτοίς ό νύν έπιτρέπεται.»
4. Ο Γλαύκων θεωρεί άδικία την επιβολή στους φιλοσόφους ενός τρόπου ζωής χειρότερου από αυτόν που μπορούν να έχουν.
ΣΩΣΤΟ «Έπειτ', έφη, άδικήσομεν αύτούς, και ποιήσομεν χειρόν ζήν, δυνατόν αύτοίς όν άμεινον;»

β. άλλ' ίνα καταχρήται αύτός αύτοίς επί τόν σύνδεσμον τής πόλεως. : Σε ποιες λέξεις του αρχαίου κειμένου αναφέρονται οι υπογραμμισμένες αντωνυμίες ;

αύτός -> νόμος (νόμω)

αύτοίς -> τοιούτους άνδρας

B1. τάς βελτίστας φύσεις, μάθημα μέγιστον, ιδείν, άναβήναι: Αξιοποιώντας τους παραπάνω όρους του κειμένου να εξηγήσετε πώς αντιλαμβάνεται ο Σωκράτης τη θέαση του Αγαθού.

Αναγκαία συνθήκη της Πλατωνικής Πολιτείας είναι η πορεία των *βελτίστων φύσεων* προς τη θέαση της Ιδέας του Αγαθού, η οποία επιβάλλεται ως εξαναγκασμός (*άναγκάσαι*). Για τον Πλάτωνα η «*φύσις*» παίζει καθοριστικό ρόλο στην εκλογή του άριστου βίου. Ο φιλόσοφος πιστεύει ότι δεν διαθέτουν όλοι οι άνθρωποι από τη φύση τους τις ίδιες πνευματικές ικανότητες, με αποτέλεσμα μόνο «*αί βέλτισται φύσεις*», εκείνοι δηλαδή που διαθέτουν οξύτητα πνεύματος και ψυχικές δυνάμεις να μπορούν να φτάσουν στη θέαση του Αγαθού, που αποκαλεί «*μάθημα μέγιστον*». Με τον χαρακτηρισμό αυτό εννοεί την ύψιστη γνώση, που τελικά συμπίπτει με το αγαθό, καθώς υποστηρίζει ότι η γνώση της αλήθειας δεν μπορεί παρά να οδηγεί κατά αναγκαιότητα σε ηθική πράξη, στην πραγμάτωση του

αγαθού, που είναι εφικτή μόνο από τους φιλοσόφους. Αξίζει να σημειωθεί πως ο Πλάτωνας δεν δίνει μια σαφή ερμηνεία για τον όρο «*άγαθόν*» που είναι από τους βασικότερους στο φιλοσοφικό του σύστημα παρά αρκείται σε ορισμένους υπαινιγμούς. Αγαθόν πάντως είναι α) το εἶναι και ό,τι διατηρεί το εἶναι. β) η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνεχίζει την πολλαπλότητα. γ) ό,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη. Παρά την ασάφειά του, ο όρος *άγαθόν* δηλώνει την ανώτερη βαθμίδα γνώσης που μπορεί να κατακτήσει ο άνθρωπος. Η προσέγγιση του από τους άριστους δηλώνεται μεταφορικά με το απαρέμφατο «*ιδεῖν*», καθώς η θέασή του δεν γίνεται με τα μάτια, αλλά με μια εσωτερική διανοητική διαδικασία, κατά την οποία η ανθρώπινη ψυχή στρέφεται από τον κόσμο των αισθήσεων προς τον κόσμο των ιδεών μέσω της παιδείας. Η πορεία αυτή από την άγνοια στη γνώση, από την πλάνη στην αλήθεια, από τα πάθη στην αρετή είναι ιδιαίτερα κοπιώδης και απαιτητική. Ο Πλάτωνας χρησιμοποιεί μεταφορικά λέξεις που σημαίνουν το άνω και την ανάβαση για την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει. Στο κείμενο με το απαρέμφατο «*ἀναβῆναι*» αποδίδει την επίπονη προσπάθεια των *βελτίστων φύσεων* προς τη θέαση του Αγαθού. Η υπέρβαση της αισθητής πραγματικότητας και η απελευθέρωση από εγωισμούς και αυτάρεσκες ψευδαισθήσεις απαιτεί πολυετή προσπάθεια, όπως μακρόχρονη και κοπιώδης περιγράφεται στην Πολιτεία η εκπαίδευση των πεπαιδευμένων πολιτών και μελλοντικών φυλάκων. Οι φύλακες, αφού θα έχουν εκπαιδευτεί ορθά και θα έχουν φιλοσοφήσει, οφείλουν να κατέβουν στο σπήλαιο, δηλαδή στην πρακτική πολιτική, για να ωφελήσουν με τις γνώσεις και την αρετή τους το σύνολο της πόλης.

B2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις φράσεις και δίπλα σε αυτόν το γράμμα της λέξης ή φράσης που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

1. Η 7η Επιστολή του Πλάτωνα αποτελεί
 - α. σημαντική πηγή πληροφοριών για τη ζωή του.
2. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη ο Σωκράτης χρησιμοποίησε κυρίως
 - β. την επαγωγική μέθοδο.
3. Στο πρώτο στάδιο της αγωγής των φυλάκων επιδιώκεται
 - γ. η εξισορρόπηση γυμναστικής και μουσικής αγωγής.
4. Στην Πολιτεία το συμφέρον του ισχυρού καθορίζει το τι είναι δίκαιο σύμφωνα με τον
 - β. Θρασύμαχο.
5. Στη δικαιοσύνη κατά τον Πλάτωνα εμπεριέχονται τρεις αρετές:
 - α. η σοφία, η ανδρεία, η σωφροσύνη.

B3. Για κάθε μία από τις λέξεις που ακολουθούν να βρείτε μια ετυμολογικά συγγενή στο αρχαίο κείμενο:

ρήτορας : προειρημένων
πρόσχημα: μετέχειν, ἔχουσιν
ἰχνος: ἀφικέσθαι, ἰκανῶς
ὄψη: ἰδεῖν, ἴδωσι
άνεση: ἀφιῆ

B4. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Πλάτωνος Νόμοι 715 b-d

Αξιοποιώντας στοιχεία του παράλληλου κειμένου και του αρχαίου κειμένου να επισημάνετε ποια είναι η ανώτερη αρχή στην Πλατωνική Πολιτεία και να τεκμηριώσετε πώς η υπακοή σε αυτήν συνιστά προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας.

Το απόσπασμα από τους Νόμους του Πλάτωνα προβάλλει την κυριαρχία των νόμων ως εχέγγυο καλής λειτουργίας της πολιτικής κοινωνίας. Αρχικά, τονίζει την ωφελιμότητα της απόδοσης των αξιωμάτων με κριτήριο όχι την οικονομική επιφάνεια ή την κοινωνική θέση, αλλά την υπακοή στους νόμους (*«Λέγονται τώρα όλα αυτά...για την υπηρεσία των νόμων»*). Επίσης, αποκαλεί τους άρχοντες υπηρέτες των νόμων (*«Αποκάλεσα, εξάλλου...αντίθετο της πόλεως»*), στηρίζοντας την πεποίθησή του ότι οι νόμοι είναι η υπέρτατη εξουσία μέσα στην πόλη. Συνεχίζοντας τον συλλογισμό του αναφέρει πως στην αντίθετη περίπτωση επέρχεται η σύγχυση και απειλείται η κοινωνική συνοχή (*«Σε μια πόλη, πράγματι...καταστροφή»*). Αντίστοιχες απόψεις διατυπώνονται και στο κείμενο αναφοράς από την Πλατωνική Πολιτεία. Εδώ, ο Νόμος προσωποποιείται, προβάλλεται ως η ανώτερη αρχή στην πόλη, δρα ως ιδανικός και αντικειμενικός ηγέτης, έτοιμος να χρησιμοποιήσει κάθε μέσο (*«πειθοῖ τε και ανάγκη»*) για την προάσπιση του κοινού καλού και τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Συγκεκριμένα, ο νόμος στοχεύει στην ικανοποίηση του συλλογικού συμφέροντος (*« ουχ ὅπως ἔν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὔ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλη τῇ πόλει»*). Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η αρμονική συνεργασία όλων των πολιτών (*«συναρμόττων τοὺς πολίτας»*), δηλαδή η επίτευξη της κοινωνικής ειρήνης. Επίσης, με τον νόμο εξασφαλίζεται ο καταμερισμός της εργασίας και αναπτύσσονται σχέσεις αλληλοβοήθειας και αλληλεγγύης μεταξύ των πολιτών (*«ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας»*), ανάλογα με το βαθμό που καθένας μπορεί να προσφέρει (*«ἦν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὧσιν ὠφελεῖν»*) και εξασφαλίζεται η οικονομική ευμάρεια της πόλης. Τέλος, ο νόμος προτρέπει τους πολίτες στην ενεργό πολιτική δράση, διαμορφώνοντας κοινωνικό ήθος (*«καὶ αὐτὸς ἐμποῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπη ἕκαστος βούλεται»*), με αποτέλεσμα να περιορίζονται οι αυθαιρεσίες και οι πολίτες να συνειδητοποιούν την αναγκαιότητα ύπαρξης μεταξύ τους ισχυρῶν δεσμών (*«ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως.»*). Η κοινωνική, οικονομική και παιδαγωγική/πολιτική λειτουργία του Νόμου τον καθιστούν εγγυητή της συλλογικής ευδαιμονίας. Αξίζει να σημειωθεί πως θεμελιακή ιδέα της Πλατωνικής Πολιτείας είναι πως η πόλη αποτελεί ένα οργανικό σύνολο, έναν οργανισμό που προϋποθέτει τη συνύπαρξη και συλλειτουργία των μελών του. Μέλη της πολιτείας είναι οι πολίτες· εφόσον η πόλη επιδιώκει τη συλλογική ευτυχία, θεωρείται αναγκαίο να υπάρχουν μεταξύ των πολιτών ισχυροὶ δεσμοί. Η μη διάσπαση του κοινωνικού ιστού αλλά και η ισχύς του αποτελούν για τον Πλάτωνα ὑψιστο ζητούμενο.

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Να μεταφράσετε στη νέα ελληνική το απόσπασμα: «Εἶτα τούτων μὲν ... ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίαις».

Ἐπειτα εἶσαι διατεθειμένος να φροντίζεις γι' αυτούς, τη μητέρα σου όμως, που σ' αγαπά περισσότερο από όλους, δεν νομίζεις ότι πρέπει να τη τιμάς; Δεν ξέρεις ότι και η πόλη δεν νοιάζεται για καμιά άλλη αχαριστία ούτε τη δικάζει, αλλά ανέχεται να μην αποδώσουν ευγνωμοσύνη όσοι έχουν ευεργετηθεί, ενώ, αντίθετα, αν κάποιος δεν φροντίζει τους γονεῖς του, (δεν γνωρίζεις ότι) σε αυτόν και επιβάλλει τιμωρία και αποδοκιμάζοντάς τον δεν του επιτρέπει να ασκήσει εξουσία, με την ιδέα ότι αυτός ούτε θα μπορούσε να προσφέρει με ευσέβεια τις θυσίες που γίνονται για χάρη της πόλης, ούτε θα μπορούσε να κάνει κάτι άλλο καλά και δίκαια; Και μα τον Δία, αν κάποιος δεν στολίζει τους τάφους των γονιών του, όταν αυτοί πεθάνουν, και αυτό το εξετάζει η πόλη κατά τις δοκιμασίες των αρχόντων. Εσύ, λοιπόν, παιδί μου, αν είσαι συνετός, θα παρακαλέσεις από τη μια τους θεούς να σε συγχωρήσουν, αν κάπως έχεις παραμελήσει τη μητέρα σου, (από φόβο) μήπως αυτοί δεν θελήσουν να σε ευεργετούν, αφού νομίσουν ότι είσαι αχάριστος, και από την άλλη θα προφυλαχθείς από τους ανθρώπους, μήπως, όταν αντιληφθούν ότι παραμελείς τους γονεῖς σου, σε περιφρονήσουν όλοι, και έτσι απομείνεις χωρίς φίλους. Γιατί, αν θεωρήσουν πως είσαι αχάριστος απέναντι στους γονεῖς σου, κανείς δεν θα πιστέψει ότι, αν σε ευεργετήσει, θα βρει ανταποδοτική χάρη.

Γ2. Τι υποστηρίζει ο Σωκράτης στο παραπάνω απόσπασμα, για να πείσει τον γιο του ότι είναι πολλαπλώς ωφέλιμο για τον ίδιο να σέβεται τη μητέρα του;

Βλ. παραπάνω, μετάφραση.

Γ3α. Στο απόσπασμα: «Σὺ οὖν, ὦ παιῖ, ... ἐν ἐρημίᾳ φίλων ἀναφανῆς.» να μεταφέρετε (i) την αόριστη αντωνυμία στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού και στο ίδιο γένος, (ii) το τριτόκλιτο επίθετο στον συγκριτικό βαθμό στην ίδια πτώση, γένος και αριθμό και (iii) να εντοπίσετε τρία ουσιαστικά α', β' και γ' κλίσης και να γράψετε την ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

τι: τινὰ και ἄττα

συγγνώμονας: συγγνωμονεστέρους

ἐρημία: ἐρημίαῖς (α' κλίση)

τοὺς θεούς, τοὺς ἀνθρώπους: τὸν θεόν, τὸν ἄνθρωπον (β' κλίση)

ὦ παῖ, τῆς μητρός, τῶν γονέων: ὦ παιῖδες, τῶν μητέρων, τοῦ γονέως (γ' κλίση)

Γ3β. Να γράψετε τον ζητούμενο τύπο για καθεμιά από τις λέξεις που σας δίνονται:

ἐπιμελεῖσθαι: το α' ενικό οριστικής παρατατικού ἐπεμελούμην

περιορᾶ: το γ' πληθυντικό ευκτικής μέλλοντα **περιόψοιντο**

ἐπιτίθησι: το β' ενικό υποτακτικής ενεργητικού ενεστώτα ἐπιτιθῆς

ἀναφανῆς: την προστακτική στον ίδιο χρόνο, πρόσωπο και αριθμό **ἀναφάνηθι**

ὑπολάβοιεν: το β' πληθυντικό οριστικής παρακειμένου στην ίδια φωνή **ὑπειλήφατε**

Γ4α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις παρακάτω λέξεις.

πάντων: γενική διαιρετική στο **μάλιστα**.

θεραπεύειν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο απαρέμφατο **δεῖν**

ἀχαριστίας: αντικείμενο στο ρ. **ἐπιμελεῖται**

τοῦτον: ἄμεσο αντικείμενο στο ρ. **ἔᾶ** και υποκείμενο στο απαρέμφατο **ἄρχειν**

ἐν ταῖς δοκιμασίαις: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου (χρονική διάρκεια) στο ρ. **ἐξετάζει**

ἀχάριστον: κατηγορούμενο στο **σε** (υποκείμενο του απαρεμφάτου), μέσω του απαρεμφάτου **εἶναι**.

Γ4β. τούς πεπονθότας: να χαρακτηρίσετε συντακτικά τη μετοχή και να την αναλύσετε σε συντακτικά ισοδύναμη δευτερεύουσα πρόταση.

τούς πεπονθότας: ουσιαστικοποιημένη επιθετική μετοχή, αντικείμενο στο ρ. περιορᾶ και υποκείμενο στη μετοχή οὐκ ἀποδόντας. Αναλύεται σε δ/σα αναφορική πρόταση: τούτους οἱ εὖ πεπόνθασιν(ν).

Γ4γ. Στο απόσπασμα: «Καὶ νῆ Δία ... δοκιμασίαις», να γράψετε την υπόθεση και την απόδοση του υποθετικού λόγου και να προσδιορίσετε το είδος του.

ΥΠΟΘΕΣΗ: ἐὰν μὴ κοσμηῆ (ἐὰν + υποτακτική ενεστώτα)

ΑΠΟΔΟΣΗ: ἐξετάζει (οριστική ενεστώτα)

ΕΙΔΟΣ: αόριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον.

ΚΕΦΑΛΩΝΙΤΗ ΑΘΗΝΑ (ΠΑΛΑΙΟ ΦΑΛΗΡΟ)

ΤΖΙΤΖΙΚΑΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ)